

27.

Akkor először voltak tiszták Gáza utcái. Sehol egy darab papír, egy karton. Az emberek felszedték az utcáról a papírt a kenyérsütéshez, hogy a kikapcsolt villanyt pótolják. Anya nem akart sütni, így megkért, hogy hozzak kenyeret a pékségből. Ott a sor Gázától a nyugati partig állt, az embereknek vagy 8 órát kellett volna várniuk egy fél vekni kenyérre.

Egy másodperccel később palesztin rakétákat lőttek ki, majd rögtön azután izraeli gépek bombáztak. Az emberek rohanni kezdtek, jöttek a mentők. Voltak, akik holtan estek össze, mások megsebesültek. Én is halálra rémültem, és a szembe jövő emberek az utcán azt mondogatták: „Hála az égnek, életben vagy”.

Szóval kenyér nélkül mentem haza. Anya rám kiabált, és máig nem tudja, miért nem vittem akkor kenyeret.

Táncoslábú Lűszisztraté

– Országos Diákszínjátszó Találkozó, Debrecen és Nyírbátor¹ –

Jászai Tamás

Debrecenben és Nyírbátorban két nap alatt összesen tizenhat előadás versengett az ODT Észak-magyarországi regionális döntőjén (köztük egy budapesti nem művészeti iskolás produkció is, egyeztetési problémák miatt). A hagyományosan erős debreceni mezőny (Adyák-KIMI) mellett szenzációval szolgált a nyírbátori döntő: a nyíregyházi Figurás Szinkör *Lűszisztraté* előadása akár közsínházi közegben is megállná a helyét.

Debrecenben, az Ady Endre Gimnáziumban a huszonötödik tanévén is túllévő drámatagozat prosperál: a szomszédos Csokonai Színház fiatal színművészei, egykori Adysok (Mészáros Tibor, Mercs János) eredményes munkát végeznek, miközben egyéni diákkezdeményezésekből sincs hiány (gondolok itt főleg Olasz Renátó szervezői tevékenységére). Fontos, hogy a hagyományos színházfogalmon túllátó mozgásszínházi produkcióból kettő is színre került (*Keraunotnetofóbia*, *Mario és a varázsló*), ám feltűnő, hogy az egyetlen *Hol rontottuk el?* kivételével kizárólag klasszikus szövegek, igaz, sokszor kortársiasított olvasatai érdeklik a csoportokat.

A nyírbátori találkozót Demarcsek Zsuzsa markáns koreográfusi és gondos rendezői tevékenysége tette emlékezetessé. A darab- illetve szövegválasztás itt meglepően korszerűtlennek tetszett: a városi fiataloktól érzésem szerint fényévekre fekvő népballada mellett Szabó Magda egy szövege és egy szovjet októmese is bekerült a programba, ám érdekes módon a kortárs Horváth Péter darabja ásatagabbnak bizonyult mindnél. A játésszók mellett a rendezőtanárokon is múlt, hogy a kevésbé szerencsés választások többnyire izgalmas színpadit formát öltöttek.

Debrecenben hét(!) előadást mutatott be az Adyák-KIMI 11. D és 12. D osztálya, illetve további hármat két nem művészeti iskolás társulat: a szintén debreceni Főnix Diákszínpad és az Abakusz Diákszínjátszó Kör. A legjobb értelemben véve volt kakukktójás a *Hol rontottuk el?* című, 12. D osztályos produkció. Mercs János rendezte a nap egyetlen, nem már meglévő szöveg nyomán született előadását. A közösen írt, érezhetően alaposan megszürt jelenetsor a rontásról, a hiányról beszél, rímel, és táncol szellemes, friss, nemcsak külsőségeiben fiatalos stílusban.

Az egykor a táncos-koreográfus Horváth Csaba több előadásában szereplő Mészáros Tibor és a 12. D osztály másik fele a megjegyezhetetlen című *Keraunotnetofóbiával* vizsgázott mozgásszínházi stúdiumokból – mint a helyszínen megtudtuk, az űrben keringő szemét földi becsapódásától való félelemben élők betegsége a cifra nevű fóbia. A precízen levezényelt jelenetek mostani formájukban magukban rejtik ugyan egy formátumos előadás lehetőségét, ám a játésszók energiáit – érthető módon – egyelőre leginkább a kivitelezés köti le. A rövid, látványos etűdökből taszító, falanszterszerű világkép rajzolódik ki. A Poroszlay Éva rendezte *Mario és a varázsló* közismert történethez nyúlt: a Thomas Mann-i szövegből kiragadott jelenetek a történet csomópontjait jelenítik meg a mozgás nyelvén. A tömeg és a belőle kiemelkedő, ellene forduló egyén mítosza akkor működik, amikor a Cipollának hódoló nézősereget látjuk, s akkor gyengébb, amikor egy karakán Mariónak és egy gúnyoros, rejtélyes varázslónak kellene színre lépnie.

Vakmerő vállalkozások iránt vonzódik a 11. D tagja, Olasz Renátó. A döntő napján színészként, rendezőként, dramaturgként is feltűnt, mégis leginkább szervezői tevékenysége tűnik jelentősnek. Shakespeare nyomán írta meg a *Tévedések színjátékát*: a jó érzéssel meghúzott alapanyagban a nem létező tragikus

¹ A Drámapedagógiai Magazin utolsó évfolyamaiban rendre hírt adtunk az Országos Diákszínjátszó Találkozó eseményeiről. Ez évben a színjátszóknak szóló különszámunkhoz nem érkezett közlésre alkalmas anyag – a jelen számban közölt két írással próbáljuk – részben – törleszteni adósságunkat olvasóink felé. (A szerk.)

szálat kívánta felerősíteni, ám a brutális effektekkel, életveszélyes ötletekkel dolgozó, bombasztikusnak beállított, mégis üres előadást egyre dermedtebben néztem. A Kosztolányi Dezső írásából válogató Nyelv és lélek jóval megfontoltabban indul, s vizuális letisztultsága egy ideig vonzóvá is teszi. Aztán itt is elszabadul a pokol: a kegyetlen, az osztálytársak által többnyire pontosan és átéléssel kivitelezett víziók sorát legfőképp a Nyugatos költőtől gondolom idegennek.

Minden értelemben kétszemélyes produkció a *Gellérthegyi álmok*: Orosz Csenge és Gelányi Bence készítette a szövegváltozatot, ketten rendezték és tervezték az előadást, és persze ők játsszák el mindazt, ami Karinthy Ferenc negyven éve írt szövegéből megmaradt. A textust dicsérni kell: nincsenek üresjáratok, nyoma sincs a darabot lepő pornak, a játsszók érezhetően magabiztosan mozognak a részben maguk teremtetten világban, amibe merőben fölöslegesen kerül nagyszámú kellék és néhány oda nem illően kegyetlen szcéná. Amikor azonban befejezik a hangos pótcselekvéseket, hitelesen, csodás összhangban képesek megszólalni.

Didaktikus Mrožek-novella az alapja a *Szerenád* című, Bakota Árpád rendezte, az általam látott előadáson technikai malőrökkel birkózó, egyébként formátumos és szerethető előadásnak. Három rókadzsigoló verseng a baromfifarm kíváncsú tyúkjaiért, miközben a kakas fürdőköpenyében gubbasztva marad le minden lényeges történésről. Ügyesen alakul a tér, s vele párhuzamosan képződnek meg a pillanatnyi erőviszonyok. Remek ötlet a három tyúk mellé nem egy, hanem három, karakterében is erősen eltérő rókát tárítani, s az is méltányolandó, hogy a játsszóknak eszükbe se jutott bugyuta állatmeseként prezentálni a történetet.

A debreceni nem művészeti iskolás csapatok inkább igyekezetükkel, mint teljesítményükkel maradnak meg emlékezetemben. A Főnix Diákszínpad először a Szentivánéji álomból a mesteremberek jelenetének indokolatlanul feldúsított, kissé kusza, ám nem kevés lehetőséget magában rejtő változatát mutatta meg. Karinthy paródiája, a könnyed francia vígjátékot kifigurázó *Marie-Anne három szíve* volt a másik előadásuk: a Ionescora hajazó abszurd azonban csak beváltatlan ígéret maradt (rendező: Várhidi Attila). Az Abakusz Színjátszó Kör Nánási Sándor rendezte *Tótráti története* zavarba ejtő vállalkozás: a rátóti csikótojtás jól ismert sztorijából túlírt, aktuálisnak szánt, ám ügyetlenre sikeredett, kiszólásokkal terhes, helyenként kifejezetten alpári előadás született.

A másnapi nyírbátori mezőnyben két nagykallói, két nyíregyházi, egy nyírbátori és a már említett budapesti csapat kapott helyett. Először a Nyírségbe szakadt fővárosiakról: a Csütörtöki Csoport *Living Rum* című előadásának alapja Horváth Péter *Blikk* című darabja, melyet Almási-Tóth András- és Lackfi János-szövegek egészítenek ki. A rövid snittekre emlékeztető jelenetek gyakran tempótlanul követték egymást, miközben a fiatalokról és problémáikról szóló, fiatalok szájába adott szöveg megdöbbenően idegenül csengett. A szétszabdalt jelenetek nehezen megvalósítható feladat elé állították a néhány tehetséges fiatal felvonultató csapatot. Szintén nem tűnt kiforrottnak a nyíregyházi Gilgál Színkörnek *Adrian Mole újabb szenvedéseiről* szóló opusza: ketten játszották a címszereplőt, ám a narrátor és cselekvő főhős szétválasztása nem bizonyult jó ötletnek, mivel tovább növelte a zavaró szünetek amúgy is nagy számát.

Érdekes egybeesés: védhető módon szintén ketten játszották a jó néhány évtizede a messzi Szovjetunióban született Zseleznyikov-tanmese, a *Bocsáss meg, madárijesztő!* Lenka nevű főszereplőjét. A szocialista embertípus erényeiről és gyarlóságairól szóló történet meglepő módon vált élővé azáltal, hogy a kilenc és tizenhét év közötti(!) szereplőgárda minden tagja arcot és egyéniséget kapott, s talán attól is, hogy a két napos döntőn gyakorlatilag ez volt az egyetlen olyan szöveg, amiben a gyerekek gyerekeket játszhattak. Egyszerűségében megkapó, igényes és szellemes előadás Vona Éva érzékeny rendezése.

Magamban a legkockázatosabb előadás különdíját ítélném a nagykallói Ürestér Színkör *Mózes 1.22* című, Szabó Magda könyvéből készült előadásának. Szalma Noémi rendező az Izsák feláldozását taglaló bibliai rész alapján íródott kötetből választott monológokat, melyeket a hét szereplő minimális szcenikai segédlettel és maximális őszinteséggel adott elő. Úgy tűnt, a diákok nemcsak értik, de érzik is az egyszerű, pontos mondatok jelentését, s bár a végeredmény leginkább egy rádiójátékra emlékeztetett, a letisztult forma, a közvetlen helyzetek és a figyelmet mindvégig fenntartó történetmesélés izgalmassá tette a látottakat.

A hátralévő két előadás együttes tárgyalását indokolja, hogy mindkettőt Demarcsek Zsuzsa rendezte és koreografálta, s hogy mindkettőn jól látszik a lenyűgöző mennyiségű belefektetett munka és energia. És mégis: minden erénye elismerése mellett a *Fehér Anna* című táncjáték (Tánc-lánc Színkör, Nagykovács) jelentős hiányérzetet hagy maga után. Nem az a baj, hogy összefüggő történet helyett laza impressziókat kapunk (ez egyébként egybevág az alkotói szándékkal, s a balladai szerkesztés- és gondolkodásmódtól sem idegen), hanem az, hogy egyrészt túl sok járulékos elem terheli a történet ívét (kiszámlálók, népi játékok stb.), másrészt az, hogy a kisszámú főszereplő nem tud egyelőre elég karakteresen jelen lenni az elsöprő energiával működő tömeg mellett. Röviden: jó ízléssel megkomponált, ám erőteljes dramaturgi beavatkozás után kiáltó előadás a *Fehér Anna*.

A nyíregyházi Figurás Színkör sodró lendületű, bátor és szellemes Arisztophanész-átdolgozása, a Lüsizisztraté megkoronázta a két napos döntőt. A tánctagozatos diákok kirobbanó formában, lehengerlő energiákkal vették birtokba a tágas, üres színpadot. Ámulva figyeltem a parádés fiúszólókból álló néptáncos nyitást, majd azt a kifogyhatatlan ötletességet, ahogy az egytől egyig nagyszerű adottságokkal bíró játékosok megjelenítették a vérbő komédia főbb helyszíneit – a csatamezőtől a hitvesi ágyig mindent. És ráadásul mindent gyakorlatilag kellékek nélkül, pusztán a testükre és a testükből építkezve, bármiféle görcsösség nélkül, ám az elejétől fogva frenetikus jókedvvel. A sikamlós, mindig aktuális és érthető történet feldolgozását különösen értékesé teszi a szememben, hogy egyetlen pillanatra sem válik közönségessé: a rendezés az álságos szemérmeskedést messzire elkerülve mindent megmutat, amit meg kell mutatnia, ám ezt mindvégig szigorúan komponált, jól kiértelmezett színpadi jelekkel teszi. Ki merem jelteni: a Figurások előadása mérőöldkő a diákszínházi alkotások által bemutatott Lüsizisztraté történetében.

Hozott anyagból

– Országos Diákszínházi Találkozó, Miskolc –

Jászai Tamás

Az ODT Észak-alföldi, Miskolcon rendezett regionális döntőjén öt település (Pásztó, Karácsond, Salgótarján, Eger, Miskolc) hét színházi csoportja adott számot felkészültségéről. Szerény ez a szám ahhoz, hogy általános irányvonalakat fedezzünk fel mögötte, ám néhány konzekvencia mégis levonható. Ha például a klasszikus szerzők (Robert Burns, Karinthy Frigyes, Shakespeare, Szophoklész) és a kortárs szövegek (Tim Burton, illetve két saját darab) arányát nézzük, látszólag a halott szerzők győznek. Valójában persze azok is át- és újraírt formában kerültek színpadra, így nagyvonalúan tekinthetők akár mai textusnak is. Feltűnő, hogy két csapat is (az egeri Vasalattal és a salgótarjáni Krajczár Színház Kör) azonos eljárást választott: fogtak egy klasszikus szöveget, illetve annak bizonyos elemeit, amelyeket aztán igyekeztek a textushoz passzoló helyzetekben újrahasznosítani – több-kevesebb sikerrel. Kellemes meglepetés volt, hogy a Diósgyőri Ady Endre Kulturális és Szabadidő Központ tágas, ám nem feltétlenül színházi barát terét magabiztosan vették birtokba a diákok, többen pedig a színpad és nézőtér közötti szigorú vonalat is eltörölték (a már említett Krajczár mellett a pásztói Mi, a miskolci Zrínyi Ilona Gimnázium csapata és a szintén miskolci Földes Diákszínház is).

Az egeri Vasalattalban a nevük a legkomolyabban veendő: rokonszenves, energikus, összeszokott kis csapat. Horváth Ferenc vezetésével Robert Burns *Falusi randevű* című versét prezentálták előbb „eredeti” formájában, majd újabb és újabb variációkban. Queneau azért ezt jobban csinálta a Stílusgyakorlatokban: az egyebek mellett sebésznél, fodrásznál, tükör előtt, szlengben stb. előadott verziók között akadnak ugyan jó ötletek, de a modoros kerettörténet – miszerint a változatok az unalom elűzése végett születnek – spontaneitását sehogyan sem sikerült megteremteni. A kellékek és a helyszínek láthatatlanok: kedvencem a tévében közvetített teniszmeccs, ahol pusztán hanghatásokkal meggyőző illúziót tudnak teremteni.

A salgótarjáni Krajczár Színház Körnek a *Kör, avagy a Kötelező Röviden* (Antigoné-variáció) című előadása a megegyező módszer miatt kíváncsított ide (rendező: Bajcárné Gyenes Erzsébet és Králik Zoltán). Színházi gondolkodásra vall, hogy a nézőket kör alakban ültetik a színpad üres tere mellé. Hatásos, ahogyan a tér megtelik a nagy létszámú csoport tagjaival, akik mindössze egy létrával és egy hosszú drapériával felszerelve először kvázi mozgásszínházként adják elő az Antigoné keresztmetszetét. Aztán – sajnos – itt is jönnek a szöveges részek: Babits nemes fordításának fragmentumai ledobják magukról az erőltetett megfeleltetéseket – a menü ezúttal buszozástól múzeumbeli rombolásig terjed. Az alapötlet mindkét esetben jónak mondható, ám a végeredmény nem győzött meg arról, hogy a variációk felsorolása színpadra, s nem csupán a próbaterembe való.

Porosnak tűnt Karinthynek Madách Imike nyomán írott játéka, *Az emberke tragédiája* a karácsondi Kavak csoport előadásában (rendező: Tóth Józsefné). A szemmel láthatóan összeszokott csoport tagjai remekül működnek együtt, mindvégig figyelnek egymásra. Karinthy szövege ezúttal nem mindig nélkülözhetetlen mondókákkal dúsul fel, a diákok legtöbbször pedig elváltoztatott, csipogó vagy dörmögő hangon beszél – a modoros megoldásból legfeljebb az Évát butuska szökevény mutató lány profitált. Az egyes színek – egyébként dicséretes módon minimális számú kellékkel történő – megjelenítésén még volna mit dolgozni.

A pásztói Mi csoport a *Szentivánéji álomból* készített kivonatot (rendező: dr. Szabó Irén). A színpadon körbeüljük az ovális teret, melynek két végében Oberon és Titánia egy-egy színes kelmével körbeaggatott kapuja jelzi a két ellentétes világot. A négy szerelmes közöttünk, nézők között tévelyeg a sötét athéni